

KORKEIMMAN OIKEUDEN
ENNAKKOPÄÄTÖSJÄRJESTELMÄ
MIKA LAUNIALA

© Copyright 2020 Alma Talent Oy ja Mika Launiala

ISBN 978-952-14-4312-1 (ekirja)
ISBN 978-952-14-4313-8 (verkkokirja)

Anna palautetta teoksesta: kustannustoimitus@almatalent.fi

Tilaa Korkeimman oikeuden ennakkopäätösjärjestelmä e-kirja
Alma Talent Shopista: shop.almatalent.fi

LUKIJALLE

Joitain vuosia sitten olin aikeissa kirjoittaa ennakkopäätösanalyysin korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisusta 2012:131. Asia, joka koski valtion virkamiesten virantoimituksesta pidättämistä, oli käsitykseni mukaan monella tapaa virheellisesti ratkaistu. Ratkaisussa sovellettiin osin väärää lakia, ja lopputulos oli virantoimituksesta pidättämistä koskevien keskeisten peruseriaatteiden vastainen.

Tarkoitukseni oli esittää ratkaisua kohtaan kritiikkiä ja saada virkamiesoikeudellisia asioita hoitavat lakimiehet ymmärtämään, että vuosikirjaratkaisun ennakkopäätösarvo oli kyseenalainen. Kirjoittamistehtävä osoittautui kuitenkin vaikeaksi. Ymmärsin kyllä, että analysiilta vaaditaan enemmän kuin referaatilta, mutta en tiennyt tarkasti, millainen kunnollisen ennakkopäätösanalyysin pitäisi olla.

Tieteellisen itseymmärryksen hankkimiseksi kirjoitin kesällä 2016 ennakkopäätöksiä käsittelevän artikkelin. Ensimmäisen artikkeli johti myöhemmin toisen, kolmannen ja vielä neljännenkin ennakkopäätösaiheisen artikkelin julkaisemiseen. Artikkelit puolestaan johtivat tämän ”läpyskä prejudikatuurista” -työnimellä kulkeeneen kirjasen julkaisemiseen.

Teoksen tarkoituksena on toimia yleisesityksenä korkeimman oikeuden ennakkopäätösjärjestelmästä. Kirjoitettaessa on pyritty lukijaystävälliseen kirjoitustapaan. Toivottavasti tavoite on lukijan näkökulmasta edes joiltain osin toteutunut.

Kiitän hallinto-oikeustuomari Timo Tervosta käsikirjoituksen sisällön kommentoimisesta ja tutkimusavustaja Anu Puustista kaikesta kirjoittamisen aikana saamastani avusta. Sisältöpäällikkö Arja Lappeteläistä kiitän teoksen julkaisemisesta ja kustannustoimittaja Anttoni Pihlajamäkeä tekstin painokelpoiseksi saattamisesta.

Naantalissa 11. päivänä elokuuta 2020

Mika Launiala

SISÄLLYS

LUKIJALLE	6
1 JOHDANTO	12
1.1 Korkein oikeus, yhteiskunnan normitarve ja ennakkopäätökset	12
1.1.1 Korkeimman oikeuden ennakkopäätösten tehtävät	12
1.1.2 Korkein oikeus ennakkopäätöstuomioistuimena - normiperusta	13
1.1.3 Ennakkopäätökset tärkeimpänä tehtävänä	14
1.2 Ennakkopäätösjärjestelmän peruskäsitteitä	15
1.2.1 Ennakkopäätös	15
1.2.2 Ennakkotapaus	16
1.2.3 Ennakkopäätösnormi eli ratio decidendi	16
2 TEOKSEN TARKOITUS	18
2.1 Tehtävänasettelu, tutkimusote ja rakenne	18
2.1.1 Yleisesitys korkeimman oikeuden ennakkopäätösjärjestelmästä	18
2.1.2 Menettelyn tarkoitus huomioitava säännösten tulkinnassa	18
2.2 Aikaisemmat tutkimukset, lähdeaineisto ja rakenne	20
2.2.1 Väitöskirjoja, monografioita, artikkeleita ja blogikirjoituksia	20
2.2.2 Esityksen rakenne	21
3 ENNAKKOPÄÄTÖSTUOMIOISTUIMEN JA LAINSÄÄTÄJÄN TYÖNJAKO	23
3.1 Lainsäätäjän ja ennakkopäätöstuomioistuimen suhde	23
3.2 Ennakkopäätösten toissijaisuus lakiin nähden	24
3.2.1 Valtiosääntöoikeudellinen toimivalta ja tuomioistuimen legitimitetti	24
3.2.2 Ennakkopäätösten käytettävyyttä koskevat rajoitukset	25
3.2.3 Ennakkopäätöksen käytettävyys oikeustilaa muutettaessa	26
3.3 Lainsäädäntökoneiston ja tuomioistuimen vuorovaikutus	27
3.4 Yhteistyön ongelmatilanteet	30
3.4.1 Oman rootelin hoitamisen merkitys	30
3.4.2 Lainsäätäjän yliaktiivisuus	30
3.4.3 Lainsäätäjän passiivisuus	31
3.4.4 Ennakkopäätöstuomioistuimen passiivisuus	32
3.4.5 Tuomioistuimen yliaktiivisuus - tuomioistuinaktivismi	34
3.5 Kansainvälistymisen vaikutus työnjakoon	35
3.5.1 Kansainväliset normijärjestelmät, lainsäätäjä ja tuomioistuin	35
3.5.2 Eurooppaoikeus, ennakkoratkaisu ja neuvoa-antava lausunto	36
3.5.3 Kansallinen tuomioistuin ja kansainväliset vähimmäisvelvoitteet	37
4 ENNAKKOPÄÄTÖKSET OIKEUSLÄHTEINÄ	39
4.1 Ennakkopäätösnormin voimassaolo	39
4.2 Ennakkopäätösten velvoittavuudesta yleisesti	40
4.2.1 Prospektiivinen vaikutus	40

4.2.2	Muodollinen ja tosiasiallinen velvoittavuus	41
4.2.3	Vertikaalinen ja horisontaalinen velvoittavuus	41
4.2.4	Ennakkopäätösnormin konvertoituminen tapaoikeudeksi.....	43
4.3	Ennakkopäätösnormin yleistävä tai oikeustositseikkoja vertaava soveltaminen 44	
4.4	Vaihtoehtoiset oikeuslähdeasemat	45
4.5	Ennakkopäätösten oikeuslähdeopillinen asema	46
4.5.1	Aarnion oikeuslähdeopin perusrakenne.....	46
4.5.2	Ennakkopäätösten oikeuslähdeaseman vahvistaminen	48
4.6	Myrskyn mallinnus ja heumanin typologia.....	49
4.6.1	Ennakkopäätösten ryhmittelystä	49
4.6.2	Myrskyn mallinnus.....	49
4.6.3	Heumanin typologia	51
5	JUTUN REITTI JULKAISTUKSI ENNAKKOPÄÄTÖKSEKSI	53
5.1	Korkeimman oikeudelle saapuvat jutut	53
5.2	Ennakkopäätösperusteinen valituslupahakemus ja valitus	56
5.3	Ennakkopäätösperusteinen valituslupahakemus ja oikeudellinen kysymys.....	58
5.4	Hyvän valituslupahakemuksen osatekijät	59
5.5	Ennakkopäätösperusteisen valituslupahakemuksen ratkaiseminen.....	61
5.5.1	Vaihtoehtoiset ratkaisukokoonpanot	61
5.5.2	Milloin valituslupa myönnetään ja milloin sitä ei myönnetä.....	63
5.5.3	Myöntäminen valittajalle, osalle valitusta tai yksittäiselle kysymykselle 66	
5.5.4	Valitusluvan laajuuden vaikutus näytön tutkimisvelvollisuuteen	69
5.5.5	Valituslupakortti.....	69
5.5.6	Kielteisten valitusluparatkaisujen perusteleminen	70
5.6	Pääasian ratkaiseminen	70
5.7	Ratkaisun muuntaminen ennakkopäätökseksi ja ennakkopäätöksen julkaiseminen.....	71
5.7.1	Ratkaisseen kokoonpanon päätös julkaisemisesta	71
5.7.2	Julkaistavan ennakkopäätöksen osat ovat otsikko ja seloste	72
5.7.3	Julkaistava ennakkopäätös kielikysymyksenä	73
6	ENNAKKOPÄÄTÖSNORMIN MUODOSTAMINEN	75
6.1	Ennakkopäätösten etsiminen	75
6.2	Yleiset tulkintasäännöt ja ennakkopäätökset	75
6.3	Paikallista, täsmennä, yleistä ja yhteensovita	78
6.4	Ennakkopäätösnormin paikallistaminen.....	79
6.5	Ennakkopäätöksen sisällön täsmäntäminen	79
6.5.1	Prosessuaalisen tilanteen tarkastaminen	79
6.5.2	Fakta- ja normipremissi sekä johtopäätös	82
6.6	Ennakkopäätösnormin yleistäminen	83

6.6.1	Yleistäminen ja käyttötarkoitussidonnaisuus	83
6.6.2	Yleistettävät seikat	84
6.6.3	Tuomioistuimen itsensä tekemät yleistyksset.....	87
6.7	Normin sovittaminen normiympäristöön.....	88
7	PAINOARVO – LÄPÄISYKYKY JA MUUTOSRESISTENSSI.....	90
7.1	Yleistä painoarvokeskustelusta.....	90
7.2	Oikeuskirjallisuuden kannanotot painoarvosta.....	91
7.2.1	Oppikirjojen täytettä vai hyödyllisiä näkökohtia?	91
7.2.2	Auktoritatiivinen antaja ja auktoriteetin vahvuus.....	91
7.2.3	Formaalinen asema luo painoarvoa	92
7.2.4	Perustelujen merkitys painoarvossa	93
7.3	Realistinen lähestymistapa – vertikaalinen hyväksyttävyyys ja horisontaalinen sitovuus	94
8	OBITER DICTUM – ENNAKKOPÄÄTÖKSESSÄ MUUTOIN LAUSUTTU.....	96
8.1	Obiterin ja ration erottamisen merkitys	96
8.2	Obiterin tunnusmerkit	97
8.3	Obiterin oikeuslähdeaseman perustelut.....	98
8.4	Obiterin painoarvo argumentoinnissa	99
8.5	Kokoava vertailu obiterin ja ration eroista	100
8.6	Obiter-tekniikan järkevyys	102
8.6.1	Obiterin esiintymisen syyt	102
8.6.2	Obiter-tekniikan edut.....	103
8.6.3	Obiter-tekniikan haitat.....	103
8.6.4	Obiter-tekniikan edut ja haitat – pro et contra -arvio.....	104
9	LAADUKKAAT PERUSTELUT	107
9.1	Normiperusta ja perustelujen tehtävät	107
9.2	Erot tavallisen tuomion ja ennakkopäätöksen perustelemisessa	108
9.3	Julkaistavan ennakkopäätöksen laadukkaat perustelut.....	110
9.3.1	Tapauksen ja aikaisemman käsittelyn merkitys.....	110
9.3.2	Ratkaisuselosteen rakenne ja käytettävä kieli	110
9.3.3	Perustelujen kohderyhmä ja perustelujen adekvaattisuus	111
9.3.4	Suppeat vai periaatteelliset ja seikkaperäiset perustelut.....	111
9.3.5	Konkreettiset vai yleistävät perustelut	112
9.3.6	Lyhyet vai pitkät perustelut – kyse käytettävyydestä.....	113
10	ENNAKKOPÄÄTÖKSET OPETUKSESSA.....	113
10.1	Opetuksen lähtökohdat	114
10.2	Keskipisteenä ennakkopäätösnormi	114
10.3	Ennakkopäätöksestä analysoitavia seikkoja.....	115
10.4	Ennakkopäätösanalyysin rakenne	118
11	JOHTOPÄÄTÖKSET	120
	LÄHTEET	